

המלחמה בין יפאן לארה"ב, ומיד עם בואם לשנחאי בכ"ז אב תש"א, הם זכו לסיוע נמרץ מראשי הקהילה. להפתעתם אף נמצא להם מקום לימודים רחב, מאובזר ומשוכלל. היה זה בית כנסת "בית אהרן" שהוקם ממש "למענם" ברובע הבינלאומי של שנחאי ונחנך בשנת תרפ"ז (1927).

תלמידי הישיבה סיפרו לימים שהסייעתא דשמיא לה זכו עלתה על כל דמיון. מן השמים לא הניחו לבני התורה להתלבט יותר מדי בשאלה הרוחנית, שאלת האכסניה, להיכן יפנו בבואם, איפה ילוננו כלילה הראשון ואיפה יתגוררו לאחריו. רק דרכה כף רגלם על רציף הנמל בשנחאי, ונציגי הקהילה שהמתינו להם שם כישרו להם: "אתם תתאכסנו בבית הכנסת בית אהרן ברובע הבינלאומי".

הכל היה מוכן שם לקלוט אותם: אולמות לימוד, פנימיה, חדרי אוכל, מטבח, ספריה תורנית ומקווה טהרה. באותו רגע אפשר היה לחוש בעליל את יד ההשגחה המכוונת את דרכם של בני התורה וסוככת עליהם. עתה הוכרר כי בית הכנסת הוקם בחסדי "המגיד מראשית אחרית" כדי לאכלס את אלה שנועדו לשמר את מורשת הלמדנות המופלגת לדורות הבאים.⁸

המשגיח זצ"ל שידע למשש את יד ה', היה במשך כל תקופת שנחאי אחוז התפעמות לנוכח החסדים הרבים שהורעפו משמים על תלמידיו. בהזדמנויות רבות ציין את העובדות המפליאות הללו ואת המסרים הגלומים בהם.⁹ לאור

7. ראה הורחה בפאתי קדם ח"ב, עמ' תקע"ג-תקצ"ד.

8. על הקמת בית הכנסת ראה שם בעמ' תקס"ג-תקס"ד. הוא הוקם במקום שלא היה צורך בו וברוב הזמן היה נטוש ונעול, ממתין כ-14 שנה לבואם של תלמידי ישיבת מיר מליטא, שעשו דרך של כ-11 אלף ק"מ ע"מ להשתכן בו ולמלא את יעורו שהיה עלום במשך כל השנים. אמנם כיה"כ שכן בקרבת מקום למרכז המסחרי הסואן, אך ברחוב צדדי ומטופח שאיפשר ללמוד בשקט ובניחותא. ראוי לציין שצו הגירוש מיפאן לשנחאי התבצע בשלהי חודש

אב, ימי בין הזמנים, וממילא ביטול התורה בשל כך היה מצומצם ביותר. גם כזה ראו את יד ההשגחה הפרטית שחפפה עליהם.

9. הרמב"ן בפירושו לתורה י"ד מביא את דברי רבינו חננאל כי ראוי לחקור ולדון בהתממשותן ברבות הימים של הבטחות ה'. על זה נאמר (תהלים ק"ה) "שיוו ככל נפלאותי", ומכאן יש להסיק כי יש ענין ואפילו מצוה לסקור, לשחזר ולספר התרחשויות היסטוריות ניסיות שיד ה' חופפת עליהן באופן בולט, גם משום שהדבר מביא לאמונה.

זאת תבע מתלמידיו למלא גם הם את חלקם בתרחיש השמימי ולמלא את יעודם, להשקיע את כל משאבי הנפש בחלמוד תורה, ולא להניח לשינויי הזמן והמקום להסיח דעתם ממטרה זו.

ואמנם, בקובה ובשנחאי, חמדת התורה גברה על הכל. בשנחאי לא ידעה ההתמדה גבולות ובעקבותיה התעלו לפסגות שבנסיונות אחרות לא היו מגיעים אליהן.

שלמות הישיבה

אחד הדברים הבולטים בהתנהלות של הישיבה בימי המלחמה היה כלכידותה. ראשי הישיבה הגר"ח שמואלביץ והגר"י לוינשטיין, חשו כי כוחו של "הכלל" משמר את חוסנה ומטפח את עוצמתה של הישיבה. באופן זה, משמים מצליחים את דרכה לחלוף על פני הסכנות. משום כך דאגו כל העת לשמור על שלמותה.¹⁰

אמנם מאז המנוסה מהעיירה מיר לווילנא, היו תלמידי הישיבה וראשיה מעוניינים ליטוש את זירת המלחמה באירופה, ולהגיע לחוף מבטחים. בראש וראשונה שאפו לעלות לא"י, אך זו היתה חסומה בפניהם, הכריזים שלישיה של הארץ העניקו רק מספר קטן של רשיונות עליה (סרטיפיקאטים) ולא היה בהן ליתן מענה לכלל תלמידי הישיבה. החלופה השנייה והריאלית יותר היתה הגירה לארה"ב, ברם האמריקאים החמירו באותם ימים את חוקי ההגירה, משום שחששו מהצפתה של אמריקה בהמוני פליטים.

עכ"פ, גם אחרי הגיעם ליפאן לא חדלו ראשי הישיבה ועסקניה ממאמצים להשיג אשרת כניסה קולקטיבית לארה"ב. אולם גם עתה, רק מעטים נענו בחיוב. אך משהתברר לאותם מעטים שמרבית חבריהם לא יזכו לאשרות והישיבה כגוף שלם תיאלץ להישאר כיפאן, החליטו לוותר על רעיון ההגירה ולהישאר עם הישיבה. גם ראשי הישיבה נהגו כן. המשגיח זצ"ל, עוד בהיותו בקיידאן שבליטא, בקיץ ת"ש, קיבל סרטיפיקאט עליה לא"י. הוא אפילו לא

10. ראה קובץ אורחאות כרך כ"א עמ' תכ"ז מיר במסעותיהם, וראה לקמן במאמר במאמרו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל של המשגיח זצ"ל "איך לנסוע קודם שבעלה העני", הערה 16.